

Notarske knjige kot imenoslovni vir

(ob izidu *Gradiva za slovensko zgodovino v arhivih in bibliotekah Vidma (Udine) 1270–1405*)

Silvo Torkar

Pri SAZU in ZRC SAZU je izšla l. 1995 v seriji *Viri za zgodovino Slovencev* že dlje časa napovedovana knjiga historičnega gradiva, ki obsega odbrane izpise iz listin (predvsem notarskih knjig), hranjenih v bogatih videmskih arhivih in knjižnicah. Oskrbel nam jo je znani medievist in strokovnjak za pomožne zgodovinske vede dr. Božo Otorepec.

Po šestih straneh predgovora, strani kratic in devetih straneh seznama virov se začne osrednji del knjige: 1444 krajših ali daljših latinskih izpisov iz Državnega arhiva (Notarski arhiv) ter Mestne in Nadškofijske biblioteke v Vidmu. Zapisi tako ali drugače omenjajo kraje in ljudi s slovenskega etničnega ozemlja oz. njegove najbližje soseščine v dobi med letoma 1270 in 1405. To pomeni 260 strani besedil, opremljenih s krajem in časom, kje in kdaj je dokument nastal (v veliki večini primerov so ti notarski zapisi nastajali kar v Čedadu), ter z natančno navedbo hranilišča. Izjemno pomembno je kazalo v listinah nastopajočih krajevnih imen (46 strani), ki skuša tudi razvozlati, kateri kraji danes to sploh so. Takoj na začetku seznama najdemo opombo, da je bila »zaradi pomanjkanja predhodnih zgodovinskotopografskih raziskav oz. publikacij identifikacija mnogih toponimov nemogoča«. To svojo nemoč je avtor nakazal z vprašalnico Kje?, včasih pa je pogumno ugibal. Večina krajev seveda je prepoznana, tako po zaslugi prejšnjih generacij raziskovalcev historične topografije kot na podlagi dolgoletnega dela dr. Otorepca z arhivskimi viri.

Tovrstne objave in kazala k njim so izjemno pomemben vir ne le za zgodovinarje, temveč tudi za imenoslovce. Radovednemu bralcu z imenoslovnimi pričakovanji zato tem prej pade v oči umanjkanje kazala osebnih imen, ki se v listinah pojavljajo. Res jih je v primerjavi s krajevnimi precej manj, so pa morda še zanimivejša, saj gre za obdobje, ko med Slovenci še srečujemo domača slovenska predkrščanska imena. V 14. stol. so priimki med preprostimi ljudmi še redki, zato pa med enobesednimi imeni srečujemo takšna, ki so pozneje prevzela vlogo priimka ob kakem svetniškem neslovenskem imenu. Še danes najdemo priimke *Stojan, Stanko, Črnigoj, Prodan, Bogdan, Nedeljko* idr., ki nam pričajo o slovenski predsvetniški imenski samobitnosti. Že raziskave tržaškega imenoslovca, neutrudnega preiskovalca tržaških arhivov akademika Pavleta Merkuja so pokazale, da so stara slovenska imena vztrajala še tja v 15. stol., kar je v nasprotju s prej razširjenim prepričanjem, da so zatonila nekje do konca 13. stol.*

* MERKŪ, Pavle, Predkrščanska slovenska osebna imena v Trstu (1307–1406), v: *Zbornik Brižinski spomeniki*, Ljubljana 1996, str. 451–455.

Ob prebiranju kazala sem postal pozoren na nekatera krajevna imena, ki jih objavitelj ni razvozlal ali pa jih je po mojem mnenju razvozlal napačno. Glede na to, da je na večino opozoril že dr. Branko Marušič v ZČ (1996, str. 454–456) naj omenim samo naslednja:

Hermani de Rut (1349) in presbiter Nicolaus de Rutis (1358) skoraj gotovo nista iz kraja *Rute* pri Idriji (?), temveč najverjetneje iz riharije *Rut* (pod imenom *Nemški Rut* se ta pojavlja šele od konca 16. stol.) v zgornji Baški dolini na Tolminskem.

Vinchimberch, Vinchinberg verjetno ni kraj *Finkenberga* na Tirolskem, temveč prej grad *Vinchenberch* (tudi *Vinkchenweg*) vzhodno od Trsta, danes v ruševinah (gl. M. Kos, Urbarji Slovenskega Primorja II, 1954, str. 42 in 115).

Jeseniz in pa **Jesiniza** (sta nepojasnjeni) po vsej verjetnosti nista nič drugega kot že razvozlana *Gesenica*, namreč *Jesenica* pri Cerknem.

Za **Schwarzenek**, nekdanji grad jugovzhodno od Divače, je uveljavljena podomačena pisava *Švarcenek* (gl. M. Kos, nav. d., str. 39–40 in 118), *Drenchia* pa ima slovensko obliko *Dreka* (ki je podstava za priimek *Drekonja*).

Poskus istovetenja kraja **Dauonça** z *Davčo* v letu 1345 je močno vprašljiv. Doslej pač *Davče* ni bilo zaslediti pred 16. stol., kot vemo iz raziskav Pavleta Blaznika. Ne gre pač za kake hude listinske praznine v srednjeveški zgodovini loškega ozemlja, kamor *Davča* spada, zato je domneva o obstoju *Davče* v 14. stol. vsekakor preveč drzna.

V listini iz leta 1341, objavljeni pod št. 924, se omenjata plebium **Volzane** et **Circhiniz**. To bi utegnila biti najbolj zgodnja omemba župnije v *Cerknem* (doslej leto 1346). Ni namreč natančno znano, kdaj je bil vikariat v Cerknem povzdignjen v župnijo.

Nekaj zanimivejših osebnih imen:

(prva številka pomeni avtorjevo oštevilčenje listine, druga pa leto zapisa)

-goj:

HORIGOJ iz Vipave: Chorigoy de Vipach (51, 1288)

BRICGOJ iz Solkana: Vrizgoy de Salchano (198, 1296)

STANIGOJ, župan iz Bovca in njegov brat VITIGOJ: Stanigoy de Pleçio decanus... et Vitigoy eius frater massarius (377, 1316) (Stanigoi še večkrat, iz Čezsoče)

MALIGOJ iz Kostanjevice: Maligoy de Castagnauiza (815, 1338) (prim. tudi Merku, nav. d.)

LJUBIGOJ iz Bohinja: Lubigoy de Buchino (940, 1342); iz Špetra Slovenov: Lubigoy de villa Sancti Petri Sclauorum (981, 1344 in še večkrat)

VITOGOJ in DRUŽIMER iz Čezsoče: Jancho condam Vitogayn et Drusumer condam
Thomasii de Plečia ultra Usoncium...(962, 1343)

-slav:

NEGOSLAV iz Volč: Marse de Volzana filius condam Negesclai (161, 1295)
SUMNISLAV in MALEJ iz Bovca: Sumnysclauo de Pleč, Maley de Pleč (626, 1330)

-mir/-mer:**

STANIMIR iz Drežnice: Marinus filius condam Stanumir de Dressniča (230, 1304)
DRUŽIMER iz Čezsoče gl. *Vitogoj*

Ostala imena in vzdevki:

VELIKONJA iz Volč: Pasqualino dicto Velicogna fabro de Volzana (161, 1295)
ČRNJA iz Šlovrenca v Brdih: Čergna muratore de Sancto Laurencio (162, 1295)
Georius condam Čergne de Sancto Laurencio super Colles (1016, 1345) (prim. tudi
Merkù, nav. d.)
SVETEC: Sfetič de Sancto Petro...de Vrunspersch (229, 1304)
SVETICA iz Drežnice: Sfetiča de Dreysniča mansaria (466, 1323)
SVETINA iz Arbeča: Jurio condam Sfetine de Arbeč (1036, 1347)
PRODAN iz Kranja: Prodan de Craynburch (590, 1328) (prim. tudi Merkù, nav. d.)
PRODANKO iz Dauonçe: Janis commorante de Tulmino condam Prodancho de
Dauonça (1023, 1345)
GONIREP iz Loža: Gonerep (258, 1308).
STOJAN iz vasi Kal na Bovškem: Stoianus de Pleč de villa que dicitur Chal (343,
1314) (prim. tudi Merkù, nav. d.)
ŽITNIK: Stephano Schitinich (185, 1296)
GOLOB, župan iz Cerknega: Golop decanus domini patriarche in Circhiniç (225,
1303) (prim. Golobica pri Merkùju, nav. d.)
SKOK iz Kostanjevice: Blasius dictus Scoçis de Costaneuiça (356, 1315?)
KOCIN (COKIN?) iz Čedada: Jacobus dictus Čocin de Civitate (289, 1312)
LEVICA iz Kamnika: Herman Lewiça de Stayn (591, 1328)

Imena, ki jih srečujemo v srednjeveških listinah, so dragocen vir za raziskave slovenskega imenotvornega procesa, in so imela, zlasti tista iz najbolj zgodnje dobe,

** O imenih na *-mir* je najtemeljitejšo študijo doslej napisal znameniti ruski jezikoslovec in mitolog Vladimir Toporov, pod naslovom *Praslavjanskaja kul'tura v zerkale sobstvennyh imen (element *mir-)*, objavljeno v zborniku ruskih prispevkov za XI. mednarodni slavistični kongres (Bratislava 1993) *Istorija, kul'tura, etnografija i fol'klor slavjanskih narodov*, Moskva, 1993, str. 3–118. Škoda le, da je v tej razpravi slovensko gradivo zelo malo upoštevano (navaja se samo F. Miklošič). Avtor bi ga lahko črpal predvsem v objavah F. in M. Kosa, J. Šajnika (Scheinigga), F. Bezlaja in O. Kronsteinerja.

J E Z I K O S L O V N I Z A P I S K I 4 • 1 9 9 8

zaradi pomanjkanja drugih pisnih virov, ključno vlogo pri rekonstrukciji jezikovnega razvoja stare slovenščine (Miklošič, Ramovš). Poleg tega nam ta imena sporočajo, kakšna je bila resnična podoba naše samobitnosti v času, preden so nas preplavila imena tujih svetnikov. Pri današnjem tipanju in iskanju slovenske identitete se na to vse prerado pozablja.